

ישיבת הקיבוץ הדתי – עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק שלישי – דף מספר 23

בס"ד, י"א בטבת תשס"ב.

יוחסין באומות ותפיסת קידושין בעריות

א. יוחסין בעריות

1. קידושין סז: "גופא כי אתא רבין... אבתרה דידה".
2. ראו כיצד ולאזה עניין נקבע ייחוס באומות. שימו לב לדמיון בין דברי ר' יוחנן ובין המודל האמור במשנה ביחס לישראל.
3. עיינו במקבילה בספרא בהר פרשה ו' ה"ד. האם היא מתפרשת בספרא באותו אופן כפי שנתפרש בסוגיית הבבלי?
4. עיינו בתוספתא קידושין פ"ה ה"ד.
 - תוכלו למצוא את המקבילות בעזרת מהדורת ר"ש ליברמן.
 - עמדו על משמעות דבריו של ר"ע. האם ניתן לזהות כאן את התהליך שהצבענו עליו בשיעור הקודם של נסיונות למצוא היתרים לאסורי ביאה בקהל?
 - רמב"ם הלכות מלכים פ"ד הל' ד-ה; קול דורי דופק הערה 15.

ב. תפיסת קידושין בעריות

1. קידושין סז: "מנא הני מילי... ומוקי אנפשיה" (סח. למטה).
2. תד"ה מנא הני מילי ובפני יהושע ד"ה גמרא כל שאין לה עליו.
 - חשוב היטב על הזיקה בין ממזרות ובין אי תפיסת קידושין. (מומלץ להתייחס לזה לאור הדיונים שהתנהלו בשיעור הכללי).
3. עמוד על מבנה סוגיית הבבלי.
4. עיין בירושלמי יבמות פ"י ה"ז, יא ע"א (מה' אקדמיה עמ' 878), "ומניין שאין קידושין... עריות".
 - לאיזה חלק בבבלי מקבילה יחידה זו?
5. הדרשה היסודית בבבלי היא מאחות אשה וממנה לשאר עריות:
 - שים לב ללשון הכתוב בפרשת עריות ולייחוד של הניסוח בתוך הפרשה.
 - האיסור הוא בחיי אשתו בלבד. מה זה מלמד על טיב ואופי האיסור?
 - על רקע הנ"ל באר מדוע הלימוד הראשוני מתייחס אל אחות אשה ואת פשר הלימוד של כל עריות ממנה.
6. "הכל מודים בנדה":
 - עיין בפרשה וראה את סמיכותה לאחות אשה.
 - הסבר במה שונה נדה משאר עריות.
 - לאור הנ"ל הנהר את הדיון ממי לומדים שאר עריות.
7. להרחבה – עוד מקורות על נדה:
 - ספר הישר לר"ת חלק השו"ת סימן פ'.
 - יבמות ב. תד"ה ואחות אשתו.
 - רמב"ם הלכות איסורי ביאה פט"ו ה"א; פי"ט ה"ה; פכ"א ה"ד.
8. לחומרא ולקולא:
 - עמוד על המדיניות המתוארת כאן.
 - עיין בתד"ה לחומרא.
9. אתיא בק"ו מיבמה – מדוע אין קידושין תופסים ביבמה?
10. אי תפיסת קידושין באשת איש:
 - האם ניתן להסביר את אי תפיסת קידושין בא"א על רקע אחר מזה של אי תפיסת קידושין בעריות?
 - במקורות הנ"ל – איזו עמדה מתגלמת בהם בשאלה הנ"ל?

ישיבת הקיבוץ הדתי – עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק שלישי – דף מספר 23

בס"ד, י"א בטבת תשס"ב.

11. למסיימים – התחילו ללמוד את הסוגייה הבאה.

ישיבת הקיבוץ הדתי – עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק שלישי – דף מספר 23

בס"ד, י"א בטבת תשס"ב.

ספר הישר חלק התשובות סימן פ ד"ה א.

א. (בענין נדה אי מקרי ערוה). מתוך דבריך אחי ר' אפרים למדנו בארבעה אתה עוסק. ואם על ארבעה לא אשיבך על חמש
אנו מפרשים, מה אחרת אשה מיוחדת שהיא ערוה + יבמות דף ג' ע"ב + לאפוקי נדה. אע"ג דכתיב בה אל אשה
בנדת דותה לא תקרב לגלות וכו' אין התלמוד קורא ערוה אלא דלא תליא ביומי וטבילה. וכן אין דבר שבערוה
פחות משנים אין חזקת נדה בכלל ולא ספירתה + כתובות דף ע"ב ע"א ועיין תוס' גיטין דף ב' ע"ב ד"ה עד
אחד + תדע דכי יליף בפ' האומר לחברו + קידושין דף ס"ז ע"ב + מאחות אשה במה מצינו מפרש מה אחרת
אשה מיוחדת שהיא ערוה וכו' וכי יליף מהיקשא דר' יונה אינו מזכיר ערוה דאין משיבין על ההיקש, ואההוא
פריך אפילו נדה נמי, אבל על מה מצינו מפרש מה אחרת אשה מיוחדת שהיא ערוה וכו' ולא פריך מנדה כלל.
ועוד תימא מ"ט יליף ממה מצינו לילף מהיקשא דר' יונה, אלא ע"כ למעוטי נדה דאם כן לכתוב לצרור גבי נדה
דקילא דגבי לא תקח דאשה אל אחותה ליכא למימר א"כ יכתב לא יקח אצל נדה כדמקשה אני דתפסי בה
קידושי. + הדברים מן דגבי לא תקח עד כאן קשים להבין. ולדעתי צ"ל: וכן גבי לא תקח דאשה אל אחותה איכא
למימר א"כ ליכתוב לא יקח אצל נדה כדמקשה אני אלא ע"כ דתפסי בה קידושין. וטעם כדמקשה אני כלומר
לפני זה לענין לצרור. וכונת רבנו לפי הגהתי לומר, כדרשה דיבמות לענין יבום כן דרשה דקידושין לענין
קידושין תופסין, להוציא נדה ממה מצינו דאחרת אשה שמיוחדת שהיא ערוה. כי כמו שיש להקשות גבי יבום
ליכתוב ליצרור גבי נדה דקילא כן יש להקשות גם כן גבי קידושין תופסין, אלא ע"כ בשתיקה למעוטי נדה קאתי,
ולכך לא מקשה הש"ס בקידושין אמה מצינו אי הכי נדה נמי. + ותמה אני למה שאלת על דרב יהודה, וכי דרב
יהודה עדיפא מדרשא דריש מכילתין. ועוד פריך מהיקשא דר' יונה לדבריך ותייתי נדה. ושגגתו חטאת אגב
ריהטא דזדונו כרת, אבל בע"כ במיוחדת שהיא ערוה לא נקט בכדי. וכל היקש דהאומר לחברו הייתי נותן כאן
בעל כרחך דלא תפסי בה קידושי ולא תלי ביומי וטבילה אם הייתי צריך, אך איני חושש להזכיר [ממזר מגן]
דברי ר' יהושע. + כונת רבנו בזה לומר שכמה פרכות יש שלא ללמוד נדה מאחות אשה לפטרה מיבום אף שאינה
ראויה בשעת נפילה ליבם וכולם הייתי נותן כאן כגון מה לאחות אשה דלא תפסי בה קידושין וגם לא תליא
ביומי וטבילה. ועוד יש להזכיר מה לאחות אשה שהולד ממזר, אך זה איני חושש להזכיר, דלר"י אף באחות
אשה אין הולד ממזר. ועל זה מוסיף רבנו אחר זה ועוד שאני מראה לך שלא דקדקת בריש מכילתין, בלישנא
דמיוחדת שהיא ערוה. + ועוד שאני מראה לך שלא דקדקת בריש מכילתין. ודרב יהודה הכי איתא כל יבמה שאין
אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה מחמת איסור הדוחה יבום הרי היא כאשת אח שיש לו בנים, שהוא
איסור הדוחה יבום. תדע דבדינא הבא על יבמתו + יבמות דף נ"ד ע"א + דכל עצמו מנדה, לא קאמר מיוחדת
שהיא ערוה כדקאמר בהאומר לחברו אע"ג דתלמודא קאמר לתרווייהו + כלומר ביבמות וקידושין. + והא
דמיתנין דרב יהודה בפ' ב"ש + יבמות דף קי"א ע"ב + גבי קטן להקים לאחיו שם בישראל ופריך ואימא ה"נ,
דההוא קטן דומה לאיסור אחות אשה שיש לה היתר לאחר זמן ומשעה שנאסרה אין לה היתר, וכן קטן משעה
שנולד אין לו היתר באשת אחיו אפילו ימות אחיו ישנו בצרת צרה ודומה לעריות כגון אחות אשה, אבל נדה יש
לה היתר כל שעה שטובלת אם היה מת אחיו. + כלומר אם היה מת בעלה אחיו של יבם באותו זמן שהיא
טהורה. ועל כן אינה דומה נדה לשום ערוה, כי בכל עריות אין נתלה במאורע באותו יום דווקא אבל נדה היה
צריך להיות שתפול מיתת הבעל דוקא באותו יום נדתה כדי שתהא אינה ראויה בשעת נפילה. + ואינה דומה
לשום ערוה דאין שום ערוה ליזמא אם היתה נופלת לייבום לבו ביום.

הערת המהדיר:

+שאלת ר"א לא נודע לנו מזה ורק מתוך תשובת ר"ת אליו נוכל לשער קצת תוכן שאלת ר' אפרים אבל לא
בבירור גמור. ולכן סתומים לנו דברי ר"ת בכמה מקומות כספר החתום. ולדעתי שאלת ר' אפרים היתה, לפי
דברי רב יהודה ביבמות דף ל' ע"א כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת
אח שיש לו בנים, כי לפי זה אם היתה נדה בשעת נפילה כלומר במיתת בעלה תהי אסורה ליבם. ועל זה מתרץ
רבנו דנדה אימעטה שלא נקרא ערוה מה דתלי ביומי וטבילה. תדע דגם בקדושין לא פריך על מה מצינו מאחות
אשה אפילו נדה נמי, אלמא דנדה אימעטה משום שאינה מיוחדת שהיא ערוה. ובסוף מפרש דברי רב יהודה
ששם מיייר באיסור הדוחה יבום וכו'. ועיין בתוס' יבמות דף ב' ע"א ד"ה ואחות אשתו. +